

У неколико штампаних медија у Србији од 12. новембра 2013, води се кампања застрашивања и дискредитације председнице Хелсиншког одбора у Србији Соње Бисерко, поводом позива Републике Хрватске да она буде сведок у спору Хрватске и Србије пред Међународним судом правде.

Текстовима које прилажемо уз ову жалбу нарушен је Кодекс новинара Србије, пре свега чланови III и IV. Хелсиншки одбор оцењује да је циљ објављивања имена сведокиње, као и наведених текстова у Вечерњим новостима и Информеру, њена дискредитација и застрашивање, односно угрожавање њене безбедности практично отвореним позивањем на линч.

Противно међународноправним узусима и пракси да се имена сведока у међудржавним споровима “чувају као тајна како им не би била угрожена безбедност”, неколико листова објавило је име Соње Бисерко, као потенцијалног сведока. То је учињено у дневним листовима: Блиц, у тексту „Соња Бисерко сведок Хрватске у тужби за геноцид против Србије“ (12. новембар 2013), Политика у коментару Јелене Церовине „Добри пријатељи иду на суд“ (13. новембар 2013, стр. 5) и Вечерње новости у антрфилеу „Бисерко за Загреб“ (13. новембар 2013, стр 3). Текстови су у прилогу.

Индикативно је да је Политика информацију о тајности имена објавила 14. новембра, дан након што је објавила пуно име и презиме Соње Бисерко у поменутом коментару који је заправо и покренуо медијску кампању против сведокиње.

Вечерње новости су 16. новембра објавиле интервју са шефом правног тима који заступа Србију у спору са Хрватском Сашом Обрадовићем који каже: „Немамо право да три месеца пред почетак суђења објављујемо имена сведока, јер би то угрозило њихову сигурност“. Прва претресна расправа заказана је за 3. март 2014. године. Према његовим тврдњама, са хрватском страном је направљен договор да се о доказима не говори у јавности. „Тиме нико не добија. Само се подижу страсти“, каже Обрадовић.

На основу информација у листу Блиц који је први објавио име сведокиње 12. новембра, закључујемо да је она дошла управо из државних институција. Извор информације није наведен, што упућује на закључак да је онај ко је дао информацију знао да не сме да је објави или и сам био свестан тежине те информације и последица њеног објављивања. Сматрамо да је и на новинарима, а пре свега уредницима, одговорност да пажљиво процене када ће пристати да објаве неку вест или информацију, имајући у виду последице које објављивање може имати.

У члану IV Кодекса новинара Србије (новинарска пажња), став 2, стоји да новинар не сме слепо да верује извору информација. Новинар мора да води рачуна о томе да извори информација често следе своје интересе или интересе друштвених група којима припадају и прилагођавају своје исказе тим интересима. У смерницама новинарима у овом ставу наводи се да читаоци морају да буду обавештени о непосредној користи коју извор може остварити од објављивања

информације. Ако извор има непосредан интерес, или настоји с неким да се обрачуна, читаоци морају о томе да буду обавештени.

Жалбу подносимо и поводом следећих текстова:

1. „Протерајте ову жену из Србије“, најављено и на насловној страни листа Информер 13. новембра 2013. године.

2. „Рат против сопствене државе“ (наднаслов: „Да ли ће Србија реаговати на најављено сведочење Соње Бисерко у корист Хрватске по тужби за геноцид“; поднаслов: „Основно правно питање је о чему ће Бисерко сведочити кад није била непосредни учесник догађаја“, „Може се оспоравати и њен кредибилитет јер је од Стјепана Месића добила орден кнеза Трпимира“); објављено у Вечерњим новостима 23. новембра 2013. Овај текст најављен је и на насловној страни, са насловом „Соња Бисерко у рату против своје државе“. (Објављивање текста је најављено у Вечерњим новостима и 22. новембра).

3. Наслов у Политици „Није јасно о чему ће сведочити Соња Бисерко“ на 1. и 7. страници, 24. новембар 2013.

Реч је заправо о интервјуу са познатим стручњаком међународног права др Тибором Варадијем, из кога је наслов тенденциозно извучен.

Сматрамо да је у наведеним текстовима нарушен члан III Кодекса новинара Србије који се односи на одговорност новинара; у ставу 1, стоји да је новинар пре свега одговоран својим читаоцима и да ту одговорност не сме да подреди интересима других, а посебно интересима издавача, владе и других државних органа. „Новинар се мора супротставити свима који крше људска права или се залажу за било коју врсту дискриминације, говор мржње и подстицање насиља“. У ставу 4. пише да новинар мора бити свестан опасности од дискриминације коју могу да шире медији и учиниће све да избегне дискриминацију засновану на (...) политичком и другом мишљењу.

Оба текста позивају државу да предузме репресивне мере против потенцијалне сведокиње Соње Бисерко и крше право на заштиту сведока и слободу говора, што спада у основна људска права.

Наведени текстови из Информера и Вечерњих новости садрже карактеристике говора мржње који код читалаца треба да изазову презир и осећање непријатељства према Соњи Бисерко са циљем да је застраше. Судећи по коментарима на веб страницама наведених листова објављени текстови подстичу и на насиље. (Нпр: коментар на сајту Вечерњих новости: <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/politika/aktuelno.289.html:465057-Sonja-Biserko-svedoci-protiv-sopstvene-zemlje> (последњи пут виђено 24. новембра 2013.): Горан5 23. новембар 2013. 16:11 #2727316 „Најбоља ствар коју држава може да уради је да јој укине обезбеђење. Све остало ће се решити само“.

Овакви текстови практично поручују грађанима да је такво понашање према сведокињи легитимно И друштвено оправдано.

Подвлачимо и да су Вечерње новости потпуно свесне последица које текст „Рат против сопствене државе“ може да изазове, с обзиром да су само неколико дана раније објавиле горе цитирану изјаву шефа правног тима Србије Саше Обрадовића.

Посебну тежину у овој кампањи застрашивања, дефамације и претњи насиљем дају изјаве јавних личности попут шефа посланичке групе Српске напредне странке Зорана Бабића, председника Асоцијације избегличких удружења из Хрватске Милојка Будимира, посланице ДСС Санде Рашковић Ивић (цитирани у Информеру „Протерајте ову жену из Србије“); академика Смиље Аврамов, Мирослава Свирчевића из Балканолошког института САНУ, професора кривичног права Милана Шкулића и других у Вечерњим новостима („Рат против сопствене државе“).

Вечерње новости у спорном тексту користе исту матрицу као током ратова деведесетих. Осим тога, академик Смиља Аврамов понавља и низ неистина које су до сада више пута демантоване, што би требало да буде познато сваком новинару који пише о Хелсиншком одбору. Нетачно је да је Соња Бисерко избачена из СИП, као и да је Хелсиншки одбор међународна организација.

Полиција поседује и информације о бројним претњама насиљем које су последњих година упућиване Соњи Бисерко лично и Хелсиншком одбору.

Оно што посебно забрињава јесте контекст у коме су текстови које наводимо објављени. Подсећамо да су у Србији веома активне неонацистичке, и организације екстремне деснице које су, осим што пропагирају идеологију национализма, крви и тла, виновници бројних инцидената против представника мањина, заштитника људских права и политичких неистомишљеника.

Због свега овога, а посебно забринути због могућих последица, молимо вас да ову жалбу размотрите по хитном поступку. У прилогу вам достављамо текстове - молимо вас да их и ви анализирате.

Подносилац жалбе:

Хелсиншки одбор за људска права у Србији